

Bîlal Zîlan: “Çerxa asîmîlasyonî geyrena!”

Roportaj: **Hebun Okçu** 4

Bilal Zilan: “Serranê peyênan de bi zazakî kitabî, kovarî, rojnameyî û keyepelî zêdîyayî. Unîversîteyan de beşî abî, tayê mekteban de sey dersê weçînî-teyî tercîh beno. Yanî yew hereket esto la bes nîyo. Çünke wexto ke ma ewnîyenê tîrajê neşrîyatan kemî yo, reyna kesê ke mekteban de derse weçînenê tay ê. Elbet zaf sebebê na mesele estê. Labelê ma gerek hîna zaf wayîrê zîwanê xo vejîyê. Tewr verî her kes keyeyê xo de û derûdorê xo de bi zîwanê xo qalî biko, gedeyanê xo bander biko.

Wendeyê ma wa bi zîwanê xo biwanî û binusî. Zaf zor nîyo, eke merdim bi cidîyet biewnîyo şêno biko. Yew televîzyonê kulturî semedê zazakî şert o. Rewşa kirdkî bi hawayêko pêroyî rind nêasena. Çünke çend ke şino qiseykerdê zîwanê ma kemîyenê, çerxa asîmîlasyonî geyrena, her roje nesla ma tehena. Wina aseno ke hetanî zîwanê ma nêbo resmî, mekteban de bi zîwanê ma perwerde nêbo û şarê ma xo îdare nêko; zîwanê ma do tim binê talukeyî de bo.”

ÇEMÊ XARÇİKÎ

| Abdurrahman Önen |

Çemê Xarçîkî mintiqaya Dêrsimî de, hetê rojhelatê Koyê Munzurî de, kert û neqebanê Çiyayê Awci ra (Awci Dağları) dest pêkeno. Hetanî Pilemûriye zaf çemî û awa vewre resena ser. 3

Gelêk wext o ke ez bandanê Cimê Aşîkûn (1936-2010) ser o xebitîyena. Tarîxê nê bandan ageyreno serranê 1970an. Zafê înan xirabin ê, xijî ci ra yena, pey de sewbîna vengî yenê; vengê cematî, şinge-şinga koçikanê çay, vengê radyoyî ke bi tirkî vano: "Burası TRT Diyarbakır, şimdi haberler..." Ü sewbîna çî... Seba ke o wext hema ceyran çin biyo, pîlê teyibe zeîf bîyê û veng baş qeyd nêbiyo. Kê hende dî ke mesela nême de mende; yanî yan band qedîyayo yan zî pîlî.

Mi na mesela cîya-cîya hîrê bandan ra goştarite wina pêra dusnaye û nuşte. La bi raştî Cimê Aşîkûn yew dengbêj o, yew xetîbo şedênaye yo. Hende weş vano ke kê vanî qey kê bi xwu ha mîyanê mesela de yî. Mesela esta yew saet ramena mesela esta ke di saetî ramena. Pîlê ma vanî zaf rey şeş-hewt saetî bi cematî ronîştêne û pêdima vatêne. Pêroyê meselayanê xwu de kurmançî vano û zazakî tercume kenno. Qerebegan de dewê kurmançî çin ê û nê bandî hîna zaf dewa Qerebegan Nerbîş de debîyê. Coka tercume îcab kerdo.

Hetanî ke zaf îcab nêkerd mi mudaxele yê orjînalê vateyê ey nêkerd. Seba ke hafizaya cematî de gane bo tayê cayan de Qerebegan ra nîşan dano, vano: "Seke ma vajî yew ûme Xiraba, aw bîn

Zîyara Boxazî de mend..." winasî qisimî mi mîyan ra vetê ke sewbîna mintiqayan de milete mesela baş fam bikero, nêvajê qey nê meselayî nê cayan de vîyartî. Mila ez do meselayanê bînan ser o zî xebata xwu dewam bikera.

Meselaya ke hûmaranê 96, 97 û 98. yê Newepelî de weşanîya bî, hetê Bûz Begê Kemalûn ra remnayişê Xûna Dêrûn, qewxeyê Bûz Begî û Şêx Kinikî de kişiyayişê Şêx Kinikî ra behs beno. Na mesela zî dewamê 'Bûz Begê Kemalûn û Xûna Dêrûn' a. Na mesela de Lajê Şêx Kinikî, Sîncar Axa seba ke qesasê bawkê xwu bigêro, êla xwu dir erzeno Mîrzayê Evdî ser.

Nika ma goşdarîya Cimê Aşîkûn bikin:

"... Cematê Sîncar Axay' ha rûnîştö, ey dêmeg Mela Hesenê Kîkûn mektub erşawitû Sîncar Axay ir vatû: 'Bîrarza mêşt ti û bawkalê xo Mîrzay' Cinûn nimaj' sehbay id yenî yew debay' ma esta."

Yin zî cewab erşawit va: 'Ma nimaj' sehbay kenî û radûnî.'

Serey' şima nêdejnû, nimajî daykay Sîncar Axay Nafya xûnime sitil girewt şîy binê mûngay' xwu. Xizmikar zî estorê Sîncarî hewş ra vetû. Yay va qey Sîncar şîyû. Ey Sîncar

SÎNCAR AXA Û MÎRZAY' EVDÎ

Îdrîs Yazar

Un Kurde, chef de tribu (yew kurd, serekê eşîre)

ha wade d' xo têbestenû.

Ya şîy binê mûnga xwu, va: 'Çêlikay m' Sîncarê mi eyrû tîya di nîyû, bê ez tû r' derdê xwu vajû.' Ey aw vatîş di Sîncar Axay ber akerdî imebi teber û leqa şî lewey' pag, xwu pîze d' va hey vind derdê daykay mi zewac û, ecêb çina wû! Yay va: 'Çêlikay m' ez

vîzêr ney perey şîyû Çemê Xêbur' mi vaş çîna kerd derze, mi dîy hîrê espar' vejîyay rayerê Çemê Xeybur' ra ha şînî. Mi va gelê xizmikarûn ayî kûm î? Yin va: 'Xûnim têr medî! Ma vajî se, ver ra derdê tû kewenû têmîyûn.' Mi va şima Hûmay kenî vajî kûm î? Yî ageyray va: 'Xûnim esparû verên Şemdîne Kemalûn o, diyin Heyder Axa biray Şemdîn yû, hîrên Mîrzayê Evdî yû. Bîyû diwês serrî ke mêrdeyê tû kişiyawû, sebeb esparo peyên o.'

Sîncar Axa lewey' pag a duşmiş bi, va dêmeg bawkey mi kişiyayû, werrekna dayk bivatin kûmî kîştû.

Ya heyna ageyray va: 'Çêlikay m' mi dîy hîrêna esparî cinî vejîyay, yew xort zî vernîya yin de yo. Mi va gelê xizmikarûn la inî kûm î? Yin va: 'Biewn' diwês serrî ra ver ay ik mêrdeyê tû kîştö, in xort o.

Bûz Begê Kemalûn o.' Va: 'Ey mi bala xwu day' beşna Bûzî ser, mi va ez vajû Bûzo ti xirab î, ti pey fekê mi xirab nêbenî. Lakîm tîya ra key Allay ti xismê Şêx Kinikî nêbî. E tû kîşt, la dêmeg Allay het bibî tamûm.' Va: 'Ez heyna ageyrayû xizmikarûn mi va cinîya ke Bûzî dima ya, aya kûm a?' Yin va: 'Xûnim, aya cinîyay Mîrzay Evdî, Seyrûn

a.' Va: 'Şewa ke Şêx Kinikî ez hewelnayû mi ra va zûn' Nafya umiş Mîrzay Evdî zî veyvekay xwu hewelnaya. Gelê xizmikarûn ez û Seyrûnay Mîrzay' Evdî ma veyveka yew şewe yî. Ü ez inka ewnîyenû Seyrûn estûrî ser o kê vûnî hima veyveka newa ya, ez bîyû extîyera hewtayserra. Demêg mi derdê mêrdeyê xo dîyû, o semed ra.' Va: 'Mi va la cinîya peyên kûm a? Elbîsey' yay Şûm qutnî yo.' Xizmikarûn va: 'Qey tû nêşinasnayî? Aya gûrîma tû waya Şêx Kinikî, Xûna Dêrûn a.' Nafya va: 'Bîy diwês serrî yay serey' Şêx Kinikî na xwu ser. Ü biewnî pey ra cey xemê yay di nîyû.' Va: 'Hey Allay m' Sîncarê mi cematûn ra geyrenû çew nêvûn bawkê tû kişiyayû, de ez ke merdû xwu r' se kenû wi zûnû.'

Ü sitil girewt ûmey teber. Wexto ke ûmey teber Sîncar Axay cûr d' veynda va: 'Dayey, vistûnikay tû çend weş bî. Hey bê wade d' rûş û mi r' heyna cêr d' vaj şû ser.' Ya ûna cêr d' ewnîyay ke Sîncar ha serê pag a wû. Sitil dest ra kewt, şit rişîye. Ya pey bûn ra bîy raşt şîy hetê key bawkê xwu ya, Sîncarî vênda xizmikarê xwu da. Va: 'Estorê mi bunc hewş, xemlê yi zî raşt ke. Şar' bawkê mi kîştû, ez hima şîrû debûnê kûmî pêbiyarû!'

>>>

dewamê xo esto: **r.5**

**EDÎTORÎ
RA**

Roşan LEZGÎN

Hetanî des-pancês serrî verê cû zî şarê ma bi deyîran û dûrikan veywe kerdêne. Yew govendgêrî deyîre vatêne, govendgêranê bînan zî yew veng ra açarnayêne. Verê bilûre de, verê def û zirna de zî kay kerdêne. Veywe keye de biyêne; mîyanê dewe de yan zî mehla de, yew meydan de kay kerdêne. Tewr tay hîrê rojî veywe bi, panc rojî yan hewt rojî zî dewam kerdêne. Xwendîyê ke dûrî ra ameyêne, keyeyê wayîrê veyweyî de, keyeyê merdimanê înan de, keyeyê der û cîranan de rakewtêne. Eke veyweke hewelna û arde kerde zere, cem antêne. Xwendîyan nanê xwu werdêne, yew bi yew xatir waştêne, biyêne vila şiyêne.

Şarê ma yê bajarê dest pêkerd êdî cuya şaristanan gore salonan de veywe kenê. Nê serranê peyênan de dewijî zî yenê salonan de veywe kenê û veyveka xwu gênê ageyrenê şinê dewa xwu. Veyweyê salonan de deyîrî, bilûre, def û zirna wedarîyayê! Govendgêrî êdî verê enstrumananê sey org û saz û baterî de kay kenê. Seba ke vengê baterî qîm nêkeno, tey def zî cenênê, heta ge-ge di defî tédîr cenîyênê.

Nufûs zêdîyayo, millet biyo zaf; heval û hogirî, nas û dostî, merdim û eqrebayî zaf ê. Mesela, cayêkê sey Dîyarbekirî de, bitaybetî payizî, her hewte yew dawetîye ma rê yena. Dermanê vengdayîşî şiyayîş o. Ma zî mecbûr şinê. Şewêk de ma şiyê di veyweyan zî.

Nê veyweyanê salonan de tayê edetê ke hîç weş nîyê estê. Hema sere de, salonan de vengê sazî, vengê baterî û defî zaf zêde ra, bêhed kenê berz; hoparloran hetanî peynî akenê. Exlebê xwu veyweyî şan de saete 19:00 de dest pêkenê, hetanî 23:00 dewam kenê. Tam çar saetî mecbûren merdim salone de esîr maneno. Çimkî heta ke perû nêkerê veyweke û zamayî wa, weriştîş eyb o.

Deyîrê ke veyweyan de vanê, pêro deyîrê siyâsî yê, deyîrê mitîngî yê. Zafê nê deyîran serranê 1990an de kewtî pîyase. Deyîrê ajîtatîfê rijî û wuşkê! Vanê "Ha lêxe lêxe, ha bijî bijî!..." Ti vanî qey Kurdistan awan kerdo, govendgêrî zî bi her di destan îşaretê zaferî kenê! Ancî tayê deyîrî zî estê, behsê kiştîşê xort û keynayanê ma kenê. La meqamê înan hawayê govende de yo. Mesela, behsê rijnayîşê gunî kenê vanê "xwîn herikî weke cokê!" Deyîrbaz û govendgêrî zî vanê "ha ha ha" kiftanê xwu lerznenê, keyf kenê. Gunîya mi vindena! Û xwura deyîrbazê salonan, tu eleqeyê înan bi estetîk û muzîkî çin o. Vengê înan, hawayê vetîşê înan, hal-herketê înan, qet mevajê!...

Veyweyan de hîna zaf kayê "delîlo" kay kenê. Kaya ma kurdan a menşûre! Hîrê gamî aver, hîrê gamî apey; wina gilover, karê to çin o şo û bê, here û were... Kayê sey "govende" û "çepikî" zî kay benê. Nadîren kayê "keşewo", "balekan" û "duzo" zî kay benê. La kayê verênî yê sey "şûşane", "çaçane", "meyreme", "esmere", "teşî", "bêrî", "gîranî", "herranî", "koçerî", "di linge", "hîrê linge", "dondirxane", "verg û pes", "şûr û mertal" û hema çend kayê bînî estbî, êdî terk biyê, vindî biyê şiyê. Salone

de sergovendo camêrd vejyeno orte û bi figuranê ke tu estetîk tede çin o, wina gêjo-mêjo xwu beno û ano, seke cinî kewto, her cayê xwu hejnenno. Ma vajin da-vîst govendgêrî govende de yê, heme vîndenê, tena sergovend orte de, des-pancês deqayî sey dîkê serê silondî xwu beno û ano. Îllahîm zî Dîyarbekirî û Çewlîg de zaf vejyênê orte. Belkî hetê Ruha û Mêrdînî de zî no edet estbo, ez tam nêzana. La cayanê bînan de, mesela, hetê Botanî de, Hekarya de, Mûş de, Wan de, Tetwan de eke yew camêrd winî vejîyo orte, xwu nat û wet bihejno, şar ey eybneno! Eke merdim raste vajo, kayê hetê Botanî hîna weş û estetîk ê. Kayê Dîyarbekirî û Çewlîgî wuşk û req ê.

Veyweyan de tayê kesî, bi taybetî qismêk camêrdî nêzanê sendelîya ser o ronîşê, qina înan tirûş nêgêna! Sey daruleyî, sey heykelî, sey dîrega elektrîkî tim payanî ra yê. Nêverdanê merdim xwu rê temaşeyê çiyêk bikero. Merdim şerm kenno înan ra vajo "dê xwu vernîyê mi ra bide kîştal!"

Dîyabekir de nika biyo edet, dolaranê sexteyan rişnenê govendgêran ser. Ma vajin, yew hevalê to yan merdimêkê to, sey sergovend vejîyayo orte, xwu beno û ano reqîsiyeno (çi reqs!). Ti şinî 50 TL danê sazbandan, 50 hebî yewdolarê sexteyan gênê, anê kenê sere ro, yan zî rişnenê veyweke û zamayî ser. Tayê gencê wezîfedarî nê dolaran erd ra danê arê, benê danê sazbandan, newe ra roşenê. Wexto ke nê dolaranê sexteyan erzenê hewa, nat û wet ra benê vila. Ti ewnîyênê tutê xwendîyan zî şinê ê dolaranê sexteyan danê arê, dekenê cêbê xwu. Dima ferq kenê ke sexte yê, dirnenê erzenê erd, her ca beno deryayê çopî.

Gama ke veyweke û zamayî anê salone, lambayan kenê hewn a, seba numayîşî konfetîyan tafînenê, maytapan teqnenê. Ti vanê qey bombaya mijî (sis bombası) yan zî gazê îsofî (biber gazı) eşto salone. Her teref beno mij û duman, çimê merdimî veşenê benê sey pizoteyê adirî, zincîya merdimî ra lîçike yena war, fek û pînika merdimî veşenê, merdim nêşkeno nefes bigêro. Kixekix û pişkayîş keweno milletî ser, tutê qijî nefesçikî benê...

Eke veywe tamam bi û veyweke salone ra vete teber, na rey teber a fişekanê hawayîyan teqnenê. Nîmeyê şewe konvoy virazenê, heme erebeyî tédîr korna cenênê û cadeyanê şaristanî ra tûr erzenê, qîrî û qîyamet kewena şaristanî ser. Camê erebayan nanê ro, destê xwu vejenê teber û îşaretê zaferî kenê; ti vanê qey neke veyweke arda, esas Kurdistan destê dagîrkeran ra xelisnayo! Eke veyweke arde resna verê keyeyî, ancî fişekanê hawayîyan teqnenê. Qîreqîr kewena înan ser: "Kî zava, kî paşa? Çekdar zava, hêêêyyy! Tîlîlîlîlîlî..." Ti vanê qey herbê cîhanî vejîyayo, merdim hewnê xorînî ra pereno xwu ser.

Nê fişekê hawaî, ancî ê maytap û konfetîyê ke teqnenê, pêro kîmyasal ê. Gazo ke înan ra vila beno, keweno mîyanê hewayî û zeraçko pîl dano atmosferî, bîlhesa dano tebeqeyê ozonî. Coka her ke şino mewsimî benê germin, varîş beno kemî...

Xulasa rîyê nê çîyanê ke mi hûmarîrtî ra edetê ma yê veyweyî hîç weş nîyê. Veyweyê ma yê zemanê verî hezar qet kurdane, rindek, tebîî, masum û weşî bî.

X A Ç E P E R S

ÇEPA-RAST

- 1- "... .. ra boya weşe nêyena!" (vateyê verênan)
- 2- Suffîksê mesderan - Heya, ya - Mîyanê "dole"
- 3- Pes, mal, çarpa - Karkere, mişage, emela
- 4- Çekuya ke duayan dima vajîyena - (ters ra) Eksê "cêr"î
- 5- Mozike, nogine - Baleantiş, hişyarîye

- 6- Ameyîş, eksê "şiyene" - Seba kesê yewinî zemîrêk
- 7- Mîyanê "ayîn"î - Eza, şîn, tezîye
- 8- (ters ra) Mabeyn, mîyan, beyntar - Suffîksê zafhûmarîye - Mîyanê elewîyan de seba îbadetî pêser ameyene
- 9- Qapqapik, şimikê hemamî - Mêrdeyê kênaya merdimî
- 10- Medenîyetêkê Mezopotamya - Embiryar

Cewabê Hûmara Verêne

1	G	O	Z	Ê	R	E		E	N	E
2	U	T	Î		A	R	Ê	K	E	R
3	L	O	L	E		E	L	E	Q	E
4	A		E	K	Î	B	E		I	Q
5	N	A	T	O	R		G	A	R	
6	E	Z		N	A	Z	E	K		F
7		A	B	O	N	E		A	N	Î
8	A	D	E	M		M	A	M	U	R
9	W		R	Î	Ç	A	L		R	A
10	E	M	E		A	N	A	L	Î	Z

CORA-CÊR

- 1- Peynîya ardene, xelisnayene
- 2- Suffîksê ke formê makî de nameyan ra sifet virazeno (sey "toz" û "tozine") - Generalê deryayan
- 3- Dole, gelîye, cêvî - Beyraqe
- 4- Warîdat, hasilat - Werdê heywanan
- 5- Terş, bole, malo siya - Seba nimajî vengdayîş
- 6- Mîyanê "muye" - Halo oblîk/ante yê zemîrê "nê"yî

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1										
2										
3										
4										
5										
6										
7										
8										
9										
10										

- 7- Tîtik, gil, tiltîlik (ko) - Çirê, çayê, çinayî rê - Kî (bestox)
- 8- Pîzevêşan, keso ke serê sibayî ra hîna teba nêwerdo - Deman, kîra
- 9- Kilawe, kulike, tiftike - La, labelê, feqet
- 10- Derman, daru - Dem, wext, mehal

ÇEMÊ XARÇİKÎ

Abdurehman Önen

Çemê Xarçîkî mintiqaya Dêrsimî de, hetê rojhelatê Koyê Munzurî de, kert û neqebanê Çiyayê Awci ra (Avcî Dağları) dest pêkeno. Hetanî Pilemûriye zaf çemî û awa vewre resena ser. Vîst kîlometreyan ra pey reseno merkezê Pilemûriye û başûrê Mamekiye de o û Çemê Munzurî benê pêser. Çemê Xarçîkî û rayîro ke şono Mamekiye piya miyanê gelî, kert û neqebanê xorînanê tenganê asêyan ra vîyarenê.

Mixareyê Veyveyan (Şikeftên Bûkan, Gelin Odaları) hetê pey de hîrê kîlometreyî başûrê Pilemûriye de manenê. Rojhelatê Çemê Xarçîkî û rayîrî de, miyanê zinaran de ameyê viraştiş. Vanê wextê Urartûyan de ameyê viraştene. Beno ke nê şikeftî tebîî bê, la dima însanan ê serast kerdê. Nê şikeftî nêzdîyê Pirdê Xanime (Hanım Köprüsü) de yê, hema vajên ke miyanê nê şikeftan de, nêrdîwane esta, resena hetanî Pirdê Xanime.

Gelîyê Xarçîkî de zimistanî zaf vewre varena. Vewre, rayîr û gelî pirr kena. Vewrêseno war keweno miyanê rayîrî. No sedem ra

Tunelê Vewrêsi ameyê viraştene. Serra 1968 de 26 tunelî ameyê viraştene.

Dereyê Qarorî û Dereyê Marqazan dorûverê Kiniko (Çobanyıldızı, dewa Pilemûriye) de resenê pêser û no çem reseno Xarçîkî.

Mixaraya Cemedî rojawanê Xarçîkî de, vakurê rojawanê Danzîge (Dereboyu, dewa Pilemûriye) de manena. Berê şikefte gilover o, zemînê şikefte de her tim cemed esto, banê aye ra şemlulikî acêr yenê war.

Mintiqaya Rebete (Rabat Bölgesi) dorûverê rayîrê Deşte (Balpayam, dewa Pilemûriye)

manena. Kemero Sûr hetê Sixan (Akdik) de, nêzdîyê Pirdê Sûrî (Kırmızı Köprü) de maneno.

Zinarê Bermayêne (Ağlayan Kayalar) mintiqaya Xilvêsi (Oğullar, dewa Qışle) de, rojawanê rayîrê Mamekiye û Çemê Xarçîkî de maneno. Zimistanî awe sey zîpîke veracêr bena. Çemê Xaxge û Çira Xaxge na mintîqa de yê. Awa Xaxge borîyan ro resena Mamekiye.

Dereyê Rojî (Kutu Deresi) badê Koyê Jele (Koyê Ziyare) reseno Çemê Xarçîkî. Cayo ke Dereyê Rojî reseno Xarçîkî, ê doran çem beno hîra. Coka uca de plaj esto.

FAYDEYÊ HERRÎ

Pisporê sihetî vanê, nê serranê peyênan de sedemanê zêdîyayîşê qanserî û nêweşîyanê enfeksiyonelan ra yew zî eno yo ke temasê însanan bi herrî birîyayo.

Netîceyê cigêrayîşan gore, sewlê ke binê înan qauçix yan sentetîk o, nêverdanê elektronê ke wucûd de estê transfer bibê. Labelê sewlê ke binê înan kosele yan zî çerme yo, ê elektrodê ke wucûdê însanî de estê transferê erdî kenê.

Pisporî vanê, eke merdim bi linganê warwayan pay bido herrî ser, eno beno antioksideno tewr bitesîr. Bi no qayde vernîya qan-

serî ra bigêrê heta bi her tewir romatizma gêrîyeno. Çimkî qanser ra bigêrê heta bi sertbîyayîşê damaran, romatizma ra bigêrê heta bi nêweşîya astimî, sedemê zaf tewir nêweşîyan "enflemasyon" o. Eke merdim bi linganê warwayan pay bido herrî ser, enflemasyon çinê beno.

Verê cû şarî çaroxî kerdêno xwu pay, warway geyrayêne. Bi no qayde potansiyelê elektrîkî ke wucûd de esto, muwazene de mendêno. Netîce de elementê ke

faydeyê xwu esto hucreyan de bica biyêne. La nika, seba ke însanî hîna zaf sewlanê qauçix û plastîkan kenê xwu pay, temasê înan bi herrî birîyayo.

Temasê herrî wucûdê merdimî de hucreyanê gwonîya sûre % 280 zêdneno. Netîceyê ena rewşe de oksîjen nîsbetêko zêde de keweno miyanê gwonî. Û bi no qayde, tehlukeyê zafê nêweşîyan miyan ra wedarîyeno yan zî yeno dereceyo tewr nizm.

Pisporê sihetî vanê sedemê di tewirî nêweşîya dîyabetî kêmanîya temasê herrî yo. Tutê ke temasê herrî nêkenê, înan de nêweşîya dîyabetî hîna zaf vira-zîyena. Çimkî pisporan merreyan ser o ceribnayo, grûba merreyanê ke herrî ser o geyrenê de nîsbetê bi înanê ke temasê înan bi herrî ameyo birnayîş, şekerê gwonî hîna berz vejîyayo.

DEYÎRÊ MA

Rojen Barnas

Deyîrê ma vila benê çar hetî
Çarmedor
Cêr de
Cor de
Verardîye ser hîra
Berzîye ser xorîn
Û gurr
merkezê cuye ser o

Deyîrê ma
Sey helekelê herre destê wesarî de
Bi mijdîyane
Bi cu-çurisîyene
Vila benê çarmedor

Çi dilokî
Çi lawikî
Çi payîzokî
Çi kilamê mêrxasiye
Hukim û waştîşê pêruna
cuyêka bexteware
serfiraz
ebedî

Ne sere rona neçarîye ver
Û ne zordarîye
Sereyê tayênan ser o

Deyîrê ma vila benê çar hetî
Çarmedor
Qederê ma yê siyayî esterenê
Bi cu

bi evîne
Warê ma yo kor
Do zergûn kerê
Newe ra.

Kirdaskî ra tadayox: **Welat Ramînazad**
Çime: Rojen Barnas, Kadiz, Weşanxaneyê Nûbiharî, İstanbul 2013, r. 171-172

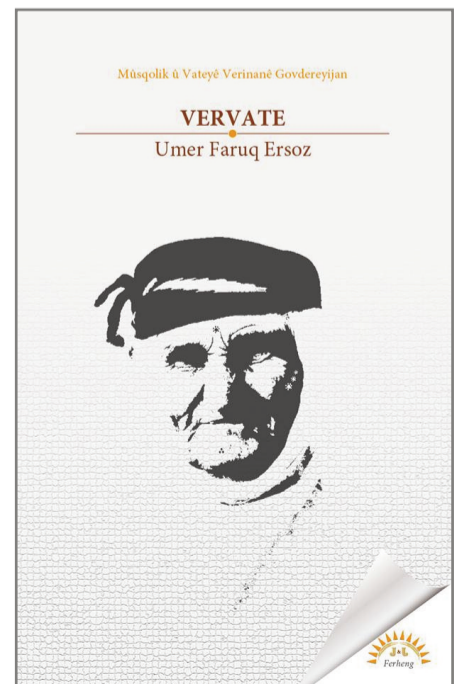
Ferhengek

bac (n): vergi
beş (n): bölüm, kısım
bilûre (m): kaval
çikole (n): kabuk
darule (n): bostan korkuluğu
deyîrbaz, -e: şarkıcı/türküçü
dûrike (m): manî
fîtike (m): 1.çağrı (askerlik için) 2.ıslık

genî, -ye: kirlî
herîre (n): bulamaç
heriş (n): ağuz
lîçike (m): burundan akan su
nefesçik: nefes kesilmesi
numayîş (n): gösterî
parzun (n): süzgeç
perû (n): takı
pişkayîş (n): hapşırma

pizote (n): köz
qile (n): topak
qulat (n): topak
req, -e: katı
rijî, -ye: yavan
tehnayîş (n): öğütme
verard (n): yatay
warway, -e: yalınayak
xwendî, -ye: düğün davetlisi

Umer Faruq Ersoz, **Mûsqolîk û Vateyê Verinanê Govdereyjan** VERVATE, Weşanxaneyê J&J, Diyarbakir, 2017, r.

Bîlal Zîlan: “Çerxa asîmîlasyonî geyrena!”

Roportaj:
Hebûn Okçu

Kek Bîlal, kitabê to xeyrin bo. Ma do kitabê to ser o qîseyê bikin la verê cû ti bineyke behsê xo bike, wa wendoxê ma to nêzdî ra bîşinasnê.

Sipas. Ez 1985 de dewa Nêribê Axan de ameyo dinya. Na dewe girêdayeya qezaya Hênî yê Dîyarbekirî ya. Mi tehsîlê xo heme Dîyarbekir de tamam kerd. Ez 2007 de Fakulteya Huqûqî ya Unîversîteya Dicle ra mezûn bîyo. Badê stajî mi dest bi avûkatî kerd. Tayê kedkaranê zîwanê ma reyde mi serra 2010 de ronayîşê Komela Zîwan Huner û Kulturî (Zîwan-Kom) de û 2011 de zî bi nameyê komele vetîşê rojnameyê *NewePelî* de ca girewt. Mi 2012 de Unîversîteya Artuklu ya Mêrdînî de beşê “Zîwan û Kulturê Kurdistan” de dest bi lîsansê berzî kerd û 2016 de bi tesdîqî-yayîşê tezî ez mezûn bîyo. No tez emserr sey kitabî çap bi.

To key dest bi nuştîş kerd, ti hîna zaf çî nusenê, kamcîn weşanan de nusenê?

Wexto ke ez hema şîyêne unîversîte mi kovara *Vateyî* şînasnaye. Bi nê wesîleyî mi 2007 de dest bi nuştîşê kirdkî/zazakî kerd. Reya verêne yew şîira mi hûmara 30. ya kovara *Vateyî* de bi nameyo mexlas weşaniya. Dima zî tayê şîirê mi û çend metnê folklorîkî ke mi arêdayî kovara *Vateyî* de neşr bî. Dima tayê kovaran de û *Zazakî.net* de çend şîir û nuştîş mi vejîyayî. Labelê 2011 ra dima mi hîna zaf kovara *Şewçîla* û *NewePelî* de nuşt. Nuştîşê mi hetanî nika hîna zaf waranê şîire, arêdayîş û cigêrayîşî de yê. Bi nê wesîleyî ez wazena vajo, bêxeyja kovare û kitabana, destpêk û averşîyayîşê nuştîşê mi de tesîr û keda ser-redaktorê kovara *Vateyî* mamosta Mehmed Malmîsanîjî û redaktorê *Şewçîla* û *NewePelî* mamosta Roşan Lezgînî rasterast esto.

Ti avûkatê. Ti hem avûkatî kenê hem ti destpêk ra xebata Newepelî de yê, ti rojnameyî mîzanpaj kenê. Xebata Zazakî.Net de zî to zaf ardim kerd, xebata komele esta, ancî to lîsanso berz kerd, ti ha yewna unîversîte wanenê, ti kewenê îmtîhanê zîwanan. Welhasil fealiyetê to zaf sixletê. Ti se kenê, senî xwu dîsîplîne kenê? Bineyke behsê nê xebatan bike, çî tecrubeyê to virazîyayî.

Hetê şuxulnayîşê wextî ra, ez xo ra zaf memnûn nîyo. Labelê merdum wexto ke ehemîyet bido çîyêk, her tim fisendêk gêreno ke ê “çî” ser o bixebetîyo. Semedê mi zî xebata zîwan û kulturî wina ya. Karê avûkatî ra teber çend wextê mi bimano ez wazeno bi hawayêk nê xebatan ser o xerc biko. Ma mîletêkê bêdewlet û bêstatu yî. Zîwan û kulturê ma binê taluke de yo; hetêk ra zî mîletê ma ser o kayî estê. Eke kê nê çîyan bîzanî, xîretê kê qebul nêkeno kê bêveng bîmanî, cayê xo de ronîşî û mesulîyetêk hîs nêkî. Ma rê hem xebatê aktuelkerdîşê zîwan û kulturî lazîm ê hem zî yê akademîkî. No sebeb ra hetêk ra mi waşt mîyanê xebatanê komele û rojnameyî de ca bigîro. Hetêk ra ez wazeno zîwan, kultur û edebîyatê kirdkî ser o bi hawayo akademîk û ilmî bixebetîyo. Semedê ney zî ez înglîzkî û farîskî xebetîyeno û teber ra beşê zîwan û edebîyatê tirkî waneno. Nika tayê projeyê kitabî verê mi de yê, ez wazeno înan biqedeno. Ez nê xebatan ra bander bîyo ke, fikrê kurdan çend cîya bo zî şênê tayê erjanê muştêrekan ser o bêrê têhet û pîya bixebetîyê.

Kitabê teze lîsansê berzî yo, Unîversîteya Artuklu ya Mêrdînî de qebul bi. Dima to sey kitabê weşana. Ti eşkenê bineyke behsê serebutanê xwu yê lîsansê berzî, peydakerdîşê nê her di kitabênê Muhemedê Şêx Ensarî, ancî prosesê çapkerdîşê kitabî bikerê?

Reya verêne serra 2010 de Unîversîteya Artuklu de binê nameyê Enstîtuya Zîwananê Ganîyan yê Tirkîya de **Şaxê Mayzanîstê Zîwan û Kulturê Kurdistan** (Kürt Dili ve Kültürü Anabilim Dalı) abi ke wendakaran bi kilmekî ci ra vatênê “beşê kurdolojî”. A serre, hamnanî seba kurdkî yew kursê lektorîye (okutmanlık) abî, bi îmtîhanê kurdkî (kurmançî û zazakî) pancas kesî girewtî, ez zî înan ra yew bîyo. Serra bîne kurdkî

de programê lîsansê berzî abi, serranê bînan de programê bêtezî îlawe bi, reyna beşê lîsansî abi. Mi zî 2012 de seba lîsansê berzî kontenjanê zazakî ra muracat kerd û badê îmtîhanî ez qebul bîyo. A serre mamosta Malmîsanîjî zî uca dest bi mamostayî kerdbî. No bitaybetî seba wendekaranê zazakî tali-hêko pîl bi.

Ma goreyê sîstemê lîsansê berzî serrêk (2012-2013) ders dî, serra bîne zî her gû yew wendekarî mewzûyê xebata xo weçîna. Mi zî mewzûyê xo vîj-nabî û mi çimeyî arêdayêne. La hamnanê 2014 de wexto ke ez eseranê *Raro Raşt* û *Me'lûmatê Dîniye* yê Muhemedê Şêx Ensarî ra xebardar bîyo û kewtî mi dest, mi qerar da ke ez mewzûyê tezê xo bibedilno û nê eseran ser o bixebetîyo. Nê kitabê menzûmî serranê 1947-1948 de nusîyayî; hetê kronolojîkî ra, zazakî de kitabê hîrêyin bî û hetanî ewro lîteratur de behsê înan nêvirazîyayî. Cora mi waşt ke nê kitabî vejîyê meydan.

Peydakerdîşê kitabana bi kilmekî wina bi: Wefatê Şêx Muhemedê Şêx Ensarî ra dima, kitabxaneyê ey ra gelek kitabî der û dor ra vila benê, la yew kitabo cîldkerde ke bi zazakî nusîyayo hetê lajê ey Mehmed Ruştî Ensarî (Arslan) ra muhazeze beno. Nê cîldî mîyan de di eserê Muhemedê Şêx Ensarî bîbî. M. Ruştî beg embazê xo Cevad Yıldızî rê behsê nê kitabana keno. Cevad beg û pîyê mi embazê yewbînan ê. Cevad begî dima xebere daye ma, ma heme ronîştî û qerar da ke no kitab biweşaniyo û bêro şînasnayîş. Verê neşkerdîşê kitabî mi înan ra musade waşt ke ez sey tezî nê kitabana ser o bixebetîyo.

Xebata tezî, bi nameyê “**Di Kitabê Muhemedê Şêx Ensarî: “Raro Raşt” û “Me'lûmatê Dîniye” (Metn û Cigêrayîş)**”, 2016 de sey Tezê Lîsansê Berzî qebul û tesdîq bî. Na xebate emser hetê *Weşanxaneyê Vateyî* ra sey kitab çap bîye. Peynîyê prosesê nuştîşê tezî de, yewna nusxaya kitabana zî kewte mi dest. Wexto ke ma waşt xebata tezî sey kitab çap bikê, ma na nusxaya diyine ra zî îstîfade kerd, tayê çîyî îlawe kerdî.

Bineyke behsê muhtewaya kitabî zî bike. Çimkî tena her di kitabekê Muhemedê Şêx Ensarî nîyê, esas înan ra ver, to bi kirdkî termê edebîyatê klasîkî heme şîrove kerdê, ancî to derheqê eseranê ma yê klasîkan da melumatê zaf muhîmî dayê.

Raro Raşt derheqê eqîde de, *Me'lûmatê Dîniye* zî derheqê fiqhî de yo. Nê hetî ra wareyanê xo de kitabê yewin ê ke bi zazakî nusîyayê. Di kitabê bîni ke verê înan nusîyayî mewlid ê. Cora **beşê yewin** yê kitabî de bi kilmekî termînolojîyê akaîd û fiqhî ra behs beno, dima kurdkî de û zîwananê bînan de, derheqê eseranê eqaîd û fiqhî yê menzûman de melumat dîyeno. Bi nê hawayî merdum şêno muqayese biko û tîkîliya nê eseran ke yewbînan de esta tesbît biko. Mavajî wexto ke ma eqaîdnameyanê kurmanckî û zazakî danê têver, ma vînenê ke heme eynî tradîsyonî mîyan de yewbînan ra tesîr girewto. Senî ke *Eqîdeya Îmanê* ya Ehmedê Xanî, *Nehcu'l Enamê* Mela Xelîlê Sêrtî ser o tesîr kerda; *Nehcu'l Enamî zî Raro Raşt* yê Muhemedê Şêx Ensarî ser o tesîr kerdo, hetta tayê beytê *Raro Raştî* rasterast *Nehcu'l Enamî* ra tadîyayî

zazakî ser. Bitaybetî hewl dîya ke kurmanckî û kirdkî de no war de çîqas eserî estê tesbît bibê. Eserê ke bi zazakî nusîyayê heme dîyayî şînasnayîş. **Beşê diyin** de, heyatê Muhemedê Şêx Ensarî (1879-1976) ra behs beno û eserê ey dergûdila dîyênê şînasnayîş. **Beşê hîrêyin** de hetê şekilî û huneranê edebî ra metnê kitabana tehlîl beno. Termînolojîyê edebîyatê klasîkî muştêrek o, cora mîyanê edebîyatê klasîkî yê dinya de semedo ke ma bişî sewîyeyê edebîyatê kirdkî tesbît bikê, nê tehlîlî muhîm ê. **Beşê çarin** de zî metnê kitabana bi usulê tenqîdî transkrîbe bîyê. No beş de metnê *Raro Raşt* û *Me'lûmatê Dîniye* alfabeza erebkî-kurdkî ra tadîyayê alfabeza latînkî-kurdkî ser û ferqê nusxayan ame nawîtiş. Peynî de qismê îlaweyan de zî nusxayanê orîjînalnan ra tayê nimûneyî û tayê belge û fotografî ca gênê.

Seba ke mîletê ma bindest a, zîwanê ma qedexe bi, sey enê xebatanê Muhemedê Şêx Ensarî kurdkî de xebatê nuştêkî nîmitkî bîyê. Gelo sewbîna xebatî zî estê?

Ez bawer keno ke sewbîna xebatî zî estê. Mavajî 2014 de şîirê Mehdî Özsoyî ke tede Mem û Zîne zî bî hetê Roşan Lezgînî ra sey kitab amade bîy û *Weşanxaneyê Roşna* ra vejîyayî. Reyna tayê şîirê Mela Huseynê Hênî (Amedî) hetê Mehmed Selîm Uzunî ra kovara *Vateyî* de weşaniyayî. Yew dîwanê Mela Mehmedê Nêribî esto ke hema çap nêbîyo. Nê heme nê serranê peyênan de vejîyayî meydan. Beno ke rojêk sewbîna xebatî zî vejîyê meydan.

Nê serranê peyênan de hetanî nika bi kurdkî (kurmançî û zazakî) çend tezê lîsansê berzî qebul bîyê? Gelo hetê kalîte ra ti nê tezan senî vînenê?

Unîversîteya Artuklu yî ra teber sey Bingol û Muşî sewbîna unîversîteyan de zî programê lîsansê berzî estê û hetanî nika bi kurdkî gelek tezê lîsansê berzî qebul bîyê. Tezê kurmançî yê zazakî ra zafêr ê, la ez tam nêzana ke çend ê. Qaso ke ez zano hetanî nika Unîversîteya Artuklu yî de 60 ra zêde bi kurdkî tezê lîsansê berzî qebul bîyê. Înan ra 8 hebî bi zazakî yê. Unîversîteya Bingolî de ez beşê Kurmanckî nêzano, la beşê Zazakî de qaso ke ez zano hetanî nika 15 hebî tezî qebul bîyê la nînan ra 8 hebî bi zazakî nusîyayê, ê bîni bi tirkî nusîyayî. Beno ke nê serran hûmara tezan zêdîyayo. Semedo ke beşê kurdolojî hema newe yê, tayê problemê xo estê. Labelê ez şêno vajo, beşê kurdolojî de tezê ke Artuklu yî de qebul bîyê heme bi kurdkî (kurmanckî û zazakî) nusîyayê û zafê înan hetê standardanê akademîkî ra kalîteyî nê. Unîversîteya Bingolî de tezê ke bi zazakî nusîyayî, 6 hebî bi alfabeza kurdkî ya standardê nusîyayî, 2 hebî zî bi yewna alfabe nusîyayê. Tayê tezan de hetê usulê akademîkî ra problemî estê. Malesef unîversîteyî derheqê tezan de malumatêko pêroyî neşr nêkenê, ancax merdum bi xo cigêrayîş biko reseno ci.

To gore rewşa kirdkî senî a? Seba ke kirdkî bineyna aktuel bo, mîletê ma se bikero?

Serranê peyênan de bi kirdkî kitabî, kovarî, rojnameyî û keyepelî zêdîyayî. Unîversîteyan de beşî abî, tayê mekteban de sey dersê weçînîteyî tercîh beno. Yanî yew hereket esto la bes nîyo. Çünke wexto ke ma ewnîyênê tîrajê neşrîyatan kemî yo, reyna kesê ke mekteban de derse weçînenê tayê. Elbet zaf sebebê na mesela estê. Labelê ma gerek hîna zaf wayîrê zîwanê xo vejîyê. Tewr verî her kes keyeyê xo de û derûdorê xo de bi zîwanê xo qalî biko, gedeyanê xo bander biko. Wendeyê ma wa bi zîwanê xo biwanî û binusî. Zaf zor nîyo, eke merdim bi cidîyet biewnîyo şêno biko. Yew televîzyonê kulturî semedê zazakî şert o. Semedê gedeyan Zarok Tv gamêka baş bî mesela. Labelê rewşa kirdkî bi hawayêko pêroyî rind nêasena. Çünke çend ke şîno qîseykerdîşê zîwanê ma kemîyênê, çerxa asîmîlasyonî geyrena, her roje nesla ma tehnena. Wina aseno ke hetanî zîwanê ma nêbo resmî, mekteban de bi zîwanê ma perwerde nêbo û şarê ma xo îdare nêko; zîwanê ma do tim binê talukeyî de bo.

rîpelê 1. ra dewam >>>

Ey ya pey bûn ra ha bermena şina key bawkey xwu ke bawk ha ver a yû. Va: 'Keynay m' xeyr û, ti çi bermena?' Yay va: 'Bawo mi derdê xo mûngay xwu r' va û mi nêzûna ke Sîncarê mi ha serê pag a yû.' Va: 'Tû va bawkê tû kişiyayû yan ney?' Yay va: 'Wullay baw' mi pêrû vatî.' Va: 'Keynay m' ma rê aşiq û dengbêj lazim nîyû. Ez keynaya xwu genû cemat bi cemat geyrênû wa ma rê dengbêjî bika, meselûn vaja! Tû key ma xerepna, hêşt hinzar û hewt sey xûnê Kikûn, Surgêçûn, Turkmenûn, Hindûnûn ê. Û diwês hinzar û hewt sey espar mewcûdê ma yû. Qey keynay m' hîn însûn nêmendbi ti şîya tû derdê xwu mûngay' xwu r' vat?'

Û Mîrzay Cinûn vêrt ûme hetê keyî ya. Ber akere ke Sîncar ha xwu şeleyenû. Va: 'Lajê m' ma yerey sozû ke dabi Mela Hesenî gereke ma inkey weyra (uca) de bibênî. Ti qey nêumey?' Va: 'Bawkal ti kitabûn qalinûn ûnenî û ti rayerûn zî mi ra hewl zûnî. Ez çi bêrû debûn?' Şarî ema mi berda û bawkê mi kîştû. Mi r' hima de'beyî şarî çi lazim î!' Va: 'Lajê m' ti ke hem Kêkûn hem Kemalûn ra pers bikî cergbaşî kûm binê cila xwu di emrê Allay merdo ke bawkê tû bimrol' Va: 'Bawkal ayi ke kişiyey zaf ra tûnî qesasê yin girîyayû. Bawkê mi cey şûwane nêbi, bîy diwês serrî.' Va: 'Sîncarê m' qeyûm' dûrî ya, roj derg o. Wa hey rojê ma bêru, tû gore ma bexş kerdo, ti vûn ma kerd xo vîr ra?' Va: 'Bawkal ez hîn çewî ra îmdad nêwazeno. Mudetê min û Kemalûn şefeqê nimajî yo.' Va: 'Lajê m' ez yew mesela vajû ti gûş nûnî ser?' Va: 'Vajî!'

Va: 'Ti nêvûnî, Mela Hesenî Kêkûn wexto ke mek-tûb erşawit va se? In hefteyo ke şî Osmûnê Elîfxûnê Kêkûn, dayzay tû yo, cergbaşiyû birîncî ma yû, ney le? Key Mihemed Qazî ra yeno Çemê Culavî ver de waya Bûz Begê Kemalûn, Têlî Zeyneb vêneno. Zerra yi dekewtî û Mela Hesen zî xeber daybî Şemdînê Kemalûn, Şemdîn zî vat bêrî ez dîn şîma emir Allay. Û yew-di heftey musade bik' lajê m' ma ina keyna bi-wazê, tira (ci ra) pey ti yerey dîn' puri ti zûnî, şefeq de dîn puri ti zûnî.' Va: 'Dêmeg bawkal manaya ina qala tû ez bawkê xwu waya Bûz Beg rê bexş bikerû.'

Xizmikarûnê xwu ra va: 'Lez xeber bidî cergbaşiyûnê Surgêçûn wa ina deqa bêrî tîya.' Ey de ûna ke va hîn Mîrzay Cinûn nêefîrîya vengê xo bikerû.

Tabî çend deqûn mîyûn di cergbaşî pêrû ûmey. Sîncarî va: 'Bîy diwês serrî Bûzî ema mi berda, bawkê mi kîştû. Hato ke yin nêvat, qey şîma mi ra nêva?' Yin va: 'Axa, wexto ke bawkê tû kişiyê, bawkalê xwu ra zî pers bikeri, ma qewxe kerd, Bûz diwês cay ra bi derbije (birîndar) Kemalûn cenazay yi ûnt binê xeym, Şemdîn ûme teber va gelê Surgêçûn şîma qesasê xwu girewt, de hîn bûnc şîrî keye. Mela ha ser o ûneno, Bûz merd! Ma zî ûmey keye. Roja bîn şefeq di ma xeber girewti ke Bûz xereqiyeyû nêmerdo. Hû bawkalê tû û ma pêrû ha tîya de yî. Va wa çew lajê yî ra nêvajo, ma zî nêvat. Û eyro zî ti pê hesiyayî, ti vûn' ma bimirî-bimirî, mûnî-mûnî.'

Va: 'Gelê Surgêçûn şîma hey mi rê birînciyûn' Kemalûn û aqliyûn' yin vajî, ma berzê kûm' ser kûm' ser nêerzî?' Va: 'Axa ti vûn' aqil se, ma bierzî serê Şemdîn Kemalûn. Ti vûn' zengîn se, Elî Emer Axay. Ti vûn' çeççî se Bûz Begê Kemalûn. Ti vûn' birîncî, dest destê yi ser ra wa çîn bo se, Ma bierzê serê Mîrzay' Evdî.'

Va: 'Qey çeççî Mîrza û Bûz teyna yî?' Va: 'Ney axay m' yew yewî ser ra yo.' Va: 'Ey mi rê vajî cûnim.' Va: 'Axa birîncî Mirza, îkîncî Bûz Beg, uçîncî Hesenê Reşûy', dordîncî Heyder Axa yû.' Va: 'Inî zaf nûmdar î?' Va: 'Wullahî axa inka ma vajî se, ti vajê qey qewmê mi tira tersa. La inî ke ma ûmartî eke têpeyde vindî ordîyê dewleti zî bierzî ser nêşkenû tede baş bikerû. Ma nêşkenî extra cûmêrdûn tadî, qîtekê ra hetanî pîlê ma ha têver di yî, mevaji qey qewmê mi tersayû la cey cerg esta inûn verd' vînda?' Sîncarî va: 'Hey casûsê bikerî Mîrza ha keye di yo yan ney. Birîncî vîner-te bû ma bierzî îkîncî ser zaf eyb o!'

Aw vatiş di hinde dîy ke Kiris Heso ûme zere. Va: 'Kiris Heso ti ça ra yenî?' Va: 'Axa ez key' Şemdîn ra

SÎNCAR AXA Û MÎRZAY' EVDÎ

Arêkerdox: Îdrîs Yazar
Vatox: Cimê Aşikûn

yenû.' Va: 'Mîrza ha keye do yan ney?' Va: 'Mîrza û pûn sey espar xwu ha Çemê Wêrûn de ware de yî. Ma pîya key' Şemdîn ra warîştî, ez ûmew tîya, wi şî ware.' Sîncarî va: 'Hina weş bi. Xwu hedre kerî ma erzenî Mîrzay' ser.'

Hinzar û pûn sey espar tebdil kerd mêrîk. Ey wexto ke tebdil kerd di sey û pûncas espar mîyûn ra vet, va: 'Şîma in extîyer' ehlê kûmil î, şîma remenî. Şîma ke remay' tewlaz zî şîma ya remenî.' Hinzar û di sey pûncas espar tewlaz teyna verda. Ey verê şefeqî çip-çelarsî, xeyma Mîrzay' girewt.

Cinîya Mîrzay, Seyrûn şefeqê nimajî de ûmey teber, mesîn dekerd ke Mîrza desmaj bigerû. Ûna dormaleyê xo ewnîyay ke çip-çelarsî xeym pêrû espar î. Yay da parnûnê xo r' û qîray, va: 'Lîya bîy punç-şeş serrî ke ma ne cinîya çewî remnaya ne zî ma mêrdimê çewî kîştû. In kûm êl û yoniş êştû ma ser!'

Mîrza lingî werway, yew cita timnû, serequt ime fekê berî, ûna dormaley' xo ewnîya, mêrdimî şinas-nayî. Va: 'Xûnim' yoniş nêumey, zaf doxrî ûmey. Imser diwês serrî yo ke Bûzî, Xûna Dêrûn remnaya û Şêx Kinik kîştû. Dêmeg lacek eyr' ûmew qesasê bawkê xo genû. Sîncar Axa û êlê Surgêçûn î. Helal bo yin rê.'

Mîrzay ûna va la nêzûn Sîncar kûm o, nêşinas-nenû. Seyrûn va: 'Ey Mîrza heyne yoniş ûmey. Bûzî, ema yi remnaya û bawkê yi kîştû. Qey çi êştû ma ser!'

Mîrzay va: 'Cinêk, cematûn mîyûn de millet rûşena vûnî Seyrûnay Mîrzay aqilê yay hindayê des cûmêrdûn o. Dêmeg çend bibû zî ti cinî ya, aqilê tû herayî de esto!' Seyrûn va: 'Qey?' Va: 'Eke Sîncar Axa, Bûzî bikişû, qorçê gay û masî zî şîrû, mi dest ra nêxelesîyenû. Û eke ez kîştû, mar sere ra mirenû, xwura Bûzî zî mirenû, Heyder Axa zî, Kemalûn pêr' mirenî.' Va: 'Hey cêr ra şû estorê mi kinar bîn ra bûnc zereyê xeym. In pêrû xort î, pêrû cahil î. Cey çew ehlî kemûl tede estû? Inka di saetî keynekî û veyvekî yenê temaşey' qewxî eceb cerg esta ke xortûn ver d' vînda. Hina hewl o ke êştû ma ser.'

Ey Seyrûn şîy fekê berê tolxûnî ke berî pêrû girewtî, ca çîn û şîra. Va: 'Mîrza her ca girewtû, ez senî şîrû?' Mîrzay va: 'Çî nêbenû, cey ber nîyû perde wû, hewan şû. Tewlazê cahil î, edet-ûsil nêzûnî, beri zî ma r' girewtû.'

Mîrza wexto ke wenîşt estorê xo çut da pirû ûme teber, pûn sey esparê yi zî ûme, vînda va: 'Axa in kûm êl û, êştû ma ser?' Mîrzay va: 'Lajê Şêx Kinikî, êlê Surgêçûn o. Mi zaf begûm kerd ke ûmew qesasê bawkê xwu genû.'

Ey aw vatiş de Sîncar Axayî yew goşe ra vînda êlê xwu da la Mîrzay nêdî kûmca ra vînda. Va: 'Mi serey' estorê xwu girewtû ûna-ûna kerdû şîma Surgêçûn! Şîma hima vînerî Kemalûn ma yemnu rê te'rîf kenî?'

Ey Mîrzay zenguyê Demir Qir (nameyê estorê ey o) kerd sist û yew cerg' nayê xwu ver la tewlazî deyax nêkenî. Ey de mêrat merg û, ini perenû ayî ra pey, awi perrenû ayi ra pey. Sîncar ûna ewnîye ke yew esparî kelefetê erda esparûn yi ser. Estorê xwu verda ûme qarşî Mîrzay' vînda va: 'Hinde tewlazû mepekne, karê min û xwu bikeri, ez yenû!'

Mîrza ewnîye, eh yenû la nêzûn Sîncar û. Mîrzay va: 'Lajê m' wexto ke tu estorê xwu awca ra verada, mi zûna ti yenî mi ser. Mi tedarekê lajê xwu dîyû. Û xwura ti mi ser de vîyerî şîrî cerga bîn zaf eyb û, merîfetê cûmêrdî nîyû.'

Mîrzay xo pîze de va herhal Sîncar o, wa hey biresû mi ver. Dêmeg çutû bîn de mêrik resa ver. Tabî wexto ke axay resaynî pê, esker vînerîtêne. Ey yew

halûm qewxe kerd, Mîrza dormaley' xwu ewnîye esker nêvînerî. Va herhal Sîncar nîyû. Heyna duşmîş bi va belkî cahil î, nêzûnî. Va hey vind ez pey xwu tadû bide, wexto ke yew di heb day' mi r' miheqeq çend tenî ewqîyenî ewnîyenî. Mîrzay' çut da estorê xwu r' kiftê yi ûme serey' estorê Sîncarî ver. Sîncarî va 'Şarî vatêne Mîrza nûmdar o, hû mi na daykdey yi kîşt!' Ey Sîncarî pey ra hukim ra kalme da pûrî. Mîrzay' wirdê (her di) zenguyê xwu êştî kalmî ver, heyne dormaley xwu ewnîye, ney wullay, deysî tek nêewqîyenû. Hirê heme derbê Sîncarî veng di şîy. Ûncî çew nêewqîye, Mîrzay va dêmeg ini Sîncar nîyû yew nefer o û helal bo mêrik rê, zaf yew xorto weş o.

Mîrzay' vînda va: 'Karê xalê xwu bik' daga min a.' Mîrza wexto ke qîra, de lîr o, mêrik xwu şaş kerd, dest û lingê yi kewt tîmîyûn. Mîrzay' serey yi tepîşt û kalme na milê yi ser. Dest kerd kata yi r' va: 'Lajê m' ti şîy keye daykey xwu ra pers bik, daykey tû çîn a se, pîl dewa xwu ra pers bik'. Belkî ti nîşunî, belkî daykey tû extîyer a, ez tû kişenû, xwu r' şû awca de qewxe bik, wa çimê çewî rayerûn ra nêmunî. Lajê m:

Navê mi Mîrzay' Evdî ye
Dîya min Qerecdaxî ye
Eslê xalanê min dimilî ye
Cisnê xalanê min Reşkotî ye
Êle lawê m' ez te dikujim
Mi hema dest ser destê xwe nedîye...(*)

Sîncar wexto ke dest veradîye şî hetê êlê xwu ya, va: 'Gelê Surgêçûn pêrû xwu bidî pêser.' Senî ko ûna va, yin va qey cey derb' daya Mîrzay' rê, vûn' belkî Kemalûn ra gazî bêrû. Surgêçûn xwu da yew perr, va: 'Axa se kerd, tû Mîrza kîşt?' Va: 'In merdimi eke bawkê mi zî kîştû ez yi rê bexş kenû. Mêrik ez tepîştû kalme na milê mi ser, xwu r' ez nêkîştû. Ez senî tede qewxe bikû!'

Surgêçûn vînda va: 'Mîrza Hûmay nusredê tû bizeydnû, şerefê tû hina berz ko. Tû ini zî bikîştîni se wicax kor bîynî. Xatîrbê tû, ti biraw' pîl ma biraw' qît î. Ma xo r' şûnî keye.'

Mîrzay' va: 'Qey aw kûm bi?' Va: 'Sîncar Axa bi.' Va: 'Roşnay' mi kor bo. Hûmay şaşûnê mi r' erdî. Sîncar dest û lepê mi ra feletîya şî. Mi nêvatêne Sîncar nêbû kûm mi ver de qewxe kenû! Heyna dima vînda va: 'Lile ageyri hima newe keyney ûmeyî temaşe.' Va: 'Ney wullay, Mîrza ma hîn tû de qewxe nêkenî.'

Xatîr waşt pêrû kewtî rayer şîy. Mîrza ûme verê xeyma xwu. Cinîya yi persay va 'Mîrza tû qewxe se kerd?' Va: 'Cinî pers meke! Hûmay eyrû yew şaşûnê mi rê erdî ke mi Sîncar xwu dest ra verada.' Va: 'Axa çî nêbenû, xwu meqehrni. Dêmeg qedere Hûmay tamûm nêbi.'

(*)"Nameyê mi Mîrzayê Evdî yo
Dayka mi Qerejdaxî ya
Eslê xalanê mi dimilî yo
Cisnê xalanê mi Reşkotî yo
Ero lajê m' ez to kişena
Mi hima dest destê xwu ser ra nêdîyo..."

FERHENGEK

çeççî (m): çaqukêş; cengdar, peyayê pêrodaiyîş
çip-çelarsî (n): çarmedor, her çar kenarî
dage (m): dore, sira
êle (m): eşîre, qebîla
ewqîyayîş (n): vindertiş, egle biyayîş, erey kewtiş
exre (m): heq, heqîqet, raştî, rayiro raşt
halûm (n): hele; mudetêk, demêk
hato ke: mevaje ke, nêbo ke, oxro ke
kelefetî (m): kezlatî, selafetî, perîşaniye
lîr, -e: leyîr, -e, çêlik, -e
parne (m): hêt, çaq
peknayîş (n): dûrvistiş, dayîş remyaniş
qeyûme (m): qîyamet
qîtek, -e: qîjek, -e
qorç (n): qoç, qiloç
qutnî (n): yew çeşid qumaş o, qîsmen birîsmin o.
serequt, -e: sere de kilawe yan şare nêbiyayîş
tolxûne (n): tewlexane, cayê hewênayîşê estoran
xeyme (m): kone, çadire

PEYAWO ŞENIK

Wesîle Doğuç

Mîreyê Hezroyî qeybo ge bac arêdo memûrêkê xwu şiraweno Eyndare. Memûr şino vano "Ka bacê xwu bidê!" Eyndaricî vanê "Enka bacê ma hedre nîyo." Memûr vano "Ana wa, leze arêdê û bidê peyayêkê şenikî, wa leze biyaro Hezro."

Dewicî bacê xwu arêdanê. Vanê "Peyawo şenik kam o?" Vanê "Bibo çinê bo, peyawo şenik arewêş o." Şinê ko de geyrenê geyrenê, arewêşêk qefel-nênê. Gêne peranê bacî kenê tûrikêk, paştay arewêşî ser o girêdanê û yanî arewêşî şirawenê

Hezro. Vanê "Mevinde, leze enê peran bere bide mîrey Hezroyî." De arewêş heywan o, dewican ra çike fam nêkeno. Dewicî senî ê veradanê, çirp û vazdano, şino ko.

Enê dimay ci hawnênê. Vanê "Hey! Seyîn leze şino."

Mîre çend rocî vindeno. Haw-nêno ge eyndarican bac nêşirawit. Memûrê xwu ancî şiraweno.

Memûr şino vano "Şima çî rê bacê xwu nêşirawit?" Dewicî vanê "Ma seyîn nêşirawit? To va 'leze arêdê û bidê peyayêkê şenikî, wa biyaro Hezro.' Ma zî da arewêşî û şima rê şirawit."

Memûr vano "La arewêş heywanê koyan o. Çi zano peran biyaro bido ma?" Memûr dewican mirdî kono û dano pero şino.

WERDÊ
MAŞORBAYA
ŞIÊREYANAmadekare:
Yekta Halîme Karli

Malzeme: 1 tase mast, 2 kewçikî ardî, 1 litre awe (kêm-zêde), 1 bardaxê awe şîere, 1 kewçike sole, rûno teze, nane

Virastiş: Awe dekerê quşxane, şîereyî veradê mîyan û bidê adirî ser, wa hêdî-hêdî bigirêyo. Seba ke şîere bin nê-gêro, têwdê. Yew tasa xişne de mastî û ardanê xwu pêşanê. Dima eke awe quşxane de girêya, tay-tay dekerê mîyanê mastî. Herîra mastî zî wa tay bibo germin, dima bi fesal veradên quşxane û pêşanê ke wa mast nêqesiyo. Sole zî bierzê şorba mîyan. Eke mast zî tede girêya û şîereyê şima peyşa, êdî quşxaneyî adirî ser ra ronê. Seba sosî tawa de rûno teze û nane biqijilnê, dima veradê mîyane şorba. Afîyet bo.

HENEKÊ DEWRANÊ VERÎ

Necîbe Kirmizigul

Hey gidî dewranê verî hey!

Dewranê verî çend weş bi. Ma hemine şivanî nê kerdê. Çarweyê hemine estîbî. Şew û roje ma teber a bî. Ma hewgelê pê bî. Ma şivaneyî bolî bî. Erdan mîyan de çîçî newe biresayê, verî-verî ma tam kerdê. Sayî, erûgî, xewxî, xiyarî... Hetanî nihayê tezeyî bivejîyayê ma şîyê dewanê bînan ra ardêne. Kes kesî ra nêqehrîyayê. Axirî şivanî nê weşe bî.

Rojen ez û Emî û Remî ya ma yê şevîn kenê. Ma dî Emî de titûn esto. Çimê ma gina pêro, ma va "Emo cixarayê bidê ma." Va "Ez nêdana, mi çend zor no titun dîyo." Ma va "To kotî de dîyo?" Va "Ez şima ra nêvana." Ez dişmiş bîya, mi va "Emo ti vînenê!"

Ma kewtî keçanê xo mîyan rakewê. La ez nêrakewta. Ê rakewtî tepîya ez şîya mi qutîya titûnî Emî tûnik ra vete. Û herunda ci de fişqîyê bergirî dekerde mîyan. Fişqî zî hewna hîyo. Ti vanê qey sey titûnî hîyo. Şewra ma weriştî. Ma arayî kerdê. Mi dî Emî va "Vinderê ez cixarên bipêşa." Cixara pişte. Remî va "Bide ez bişima." Emî va "Ney, ez nêdana." Mi zî va "Remo to rê lazim nîyo, qe meşime." Va "Ney, Emo îla bide, firring bo zî ez do bianca." Mi xo pîze de va ti bol qayil ê fişqî bişimê, aha bişime. Emî zî va "De ho bişime." Remê mi firtê ante, va "Ûûû! Na çi weş a." Mi va "Remo, ti şenê dîne ci zincîda xo ra vejê?" Va "Tabî, ez şena." Firtêna ante û zincîda xo ra dûman kerd teber û bî kixt-kixta ney. Qira ci veşê. Kixa û kixa. Va "La Emo no çitêl babet titûn o?" Emî va "Nêzana willayî mi

zî vizêr tûnika kerwayê ma ra vet." Mi va "Ti çîyê şarî bitirê se şar zî yê to tireno!" Û ez weriştta kewta dûrî mi va "Biewnî titûnê kerwayê to no yo." Remî va "Mi di to ...! O çîçî bi mi şimit?" Mi va "Fişqîyê bergirê ma. To bol israr kerd, ez se bikera." Mi va "Boka Em bişimo. To va îla ez do bişima." Va "Hero mi di ...! Nêzana wina-wina to nêkerd se." Lengî çînayî. La ma tew pê ra nêqehrîyayî. Û mi zanayê Rem do heyfê xo mi ra bigiro.

Mabên ra çend rojî ravêrdî. Vera êreyî ez bîya veşan. Ez şîya mana xo akera. La ez ewnîyaya fekê manada xo ra, seke fekê ci abîyayo. Çike seke mi gire dayo piro gire winî nîyo. Mi akarde, xora nan û peynîr tede bî. La Rem dûrî ra winîyayê mi ra. Mi va çîyêk na mana de esto. Ez weriştta û mi peynîr çekerê û mi va nanî zî bida kutikî. Rem ame mi hete va "To çi peynîrê xo çekerê, to va ez veşan a." Mi va "Ney, ez nêwana. Seke jew fekê manaya mi akero. Coy ra ez do nanî zî bida kutikî." Êdî ey fehm kerd ke ez do nêwera. Va "Nanî mede kutikî çîyên nanî nêbîyo." Mi va "Zûrî meke." Va "Willayî ney." Mi va "Peynîr se bîyo ci?" Va "To xora nêwerd, se bîyo se bîyo." Mi va "Ney, ti nêvajê se ez do nanî zî çekera." Va mi di ...! Mi peynîr berd na mîza mîyere vera." Mi va "Mi fehm kerd, xora to gîyên werdo!"

Rojê bol weşî bî. Ma se bikerdêne zî ma roja bîne seke çîyêk nêbîyo, yewbînan ra nêheridîyayê. Kîndarîye nêkerdênê.

Hey gidî dewranê verî hey!

LÊL

Sedef Kandemir

Ez do nê nuştayê xo de qalê kitabê Alî Aydın Çîçekî bikera. Ez tîya ra eşnawena ke şima vanê "Qey?" Ez vaja seba mi no kitab zaf muhîm o. Demo ke mi kirmanckî newe şinasna, o wext mi dest bi wendiş kerd. Lêl kitabo yewin o ke mi bi kirmanckî wendo. No semed ra mi waşt kitabo yewin ke mi wendo, ez bida şinasnayiş.

Kitabê Alî Aydın Çîçekî Lêl 2014 de Weşanxaneyê Vateyî ra weşanîyayo. Kitab 80 rîpelî yê û tede 11 hikayeyê kilmî estê. Deniz Gunduzî edîtorîya kitabî kerda. Qapax zî, Minife Yildizhan hadre kerdo. Fotografê qapaxî de yew çila esta û fotograf zaf balkêş û rindek o. Çimkî no fotograf mana dano hikayeyanê kitabê Lêlî. Seke na çila mîyanê hikayeyan de yew qehreman a û ciwiyena. Demo ke merdim hikayeyanê nê kitabî waneno, çila yena xeyalê merdimî. Nuştax destpêkê kitabê Lêlî de kitabê Oğuz Atayî "Tutunamayanlar" ra vateyî neqil kerdê. Nameyê hikayeya yewine "Lêlî" nameyê xo dayo kitabî. Lêl hîrê rîpelî ya. Qismêkê hikayeya Lêlî ra wina yo:

"Kekil no çi lêl o nîya tarî yo, nîya serd o ez tede bîya vîndî. No çi lêl o mi anceno zereyê xo..."

Hikayeya diyine zî "Rêştike" ya. Rêştike çar rîpelî ya. Alî Aydınî sereyê hikaye de ca dayo deyîra Dewrêş Babayî. Na hikaye de seke deyîra Dewrêş Babayî û deyîra maya qehremanî yewbînan reyde reqs kenê:

"İstanbul, İstabbul, İstanbulo xirabin o Qilêrin o, teyrûtur tey halên nêvira-zeno

İstanbul, İstabbul, İstanbulo xirabin o Girs o, feqîr û bêkesê xo nêqedîno."

Hikayeya hîrêyine zî "Çerçî" ya. Hikaye şeş rîpelî ya. Nuştaxî na hikaye de qalê kelecane qeçekan kerdo. Demo ke çerçî yeno, qeçî sey perperikan perrenê. Seke na hikaye hikayeya qeçekîya ma hemine ya: "Çerçîiiii, çerçî ame çerçîiiii!"

Hikayeya çarine zî "Domanê Warwayî" yê. Hikaye di rîpelî ya: "Domanî sîya tuyêre de. Cinîke sîya banî de. Kutik zereyê mereke de."

Hikayeya pancine "Jan" o. Mi gore zerrîya nê kitabî Jan o. Jan hikayeya yew agêrayişî ya: "Off, off!!! No çi tofan bî ame ma ser. Xwezîla her çi heyana îta ju xeyal bîbîyêne. Ju xeyalo derg..."

Hikayeya şeşine zî "Çila" ya. Nuştaxî destpêkê na hikaye de ca dayo şîira İhsan Esparî. Na hikaye de zî çekuyê şîiran zîwanê qehremanan de reqesîyenê. Qehremanê na hikaye çilaya xo rê winî veng dano:

"Çilaya min a delale

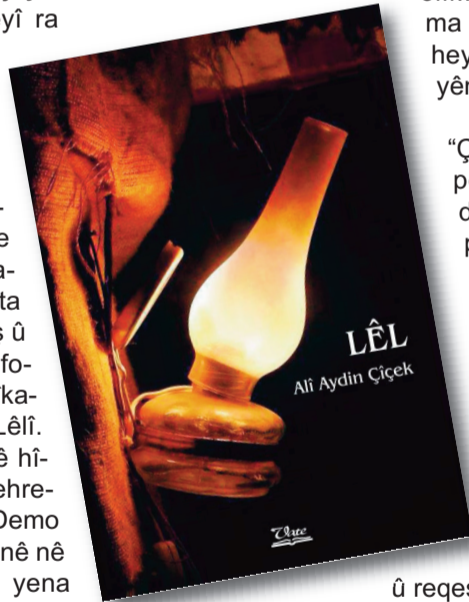
Ti ver bi çimêyê xo veşena

û reqesîyena

Û ez zî janê birîna xo rê nalena û qedîyena"

Hikayeya hewtine zî "Barkerdiş" o. Hikaye new rîpelî ya. Badê Barkerdişî hikayeya "Derman"î yena. Derman şeş rîpelî ya. Hikayeya newine zî "Milaketa Tavûse" ya. Ez zaf binê tesîrê na hikaye de menda. Nuştaxî na hikaye êzîdîyan ser o nuştta. Mergê lajê êzîdî: "Yew mezele sîya yew dare de. Mezele ser o yew cinîka û yew xortêde tîtal. Mezele de yew lajêko delal hewno xorîn de yo, yew lajêko des û new serrî. Kela mezela lajêkî ra porê sîya yo munite zixm ameyo girê dayene. Porê sîya û derg verê sura vayî de..."

Hikayeya desine zî "Qartîboz û Dimkundêzî" ya. Hikaye di rîpelî ya. Kitab bi hikayeya "Kutiko Sûr"î reyde tamam beno.

Zemanêk yew lacek seba cite gayan keno weye. Lacek gayan beno cite, ano keno axur, alef dano înan, gayî alef wenê nêwenê nêbenê xurt. Lacek cîranan ra pers keno vano "Ez se kena nêkena gayê min nêbenê xurtî. Ê zî eynî çî danê gayanê xwu la gayê înan zaf xurt ê."

Rocêk lacek alef dano dewaranê xo, yeno diyar, şamê xwu weno, ronîşeno dîwanê xwu keno, hendî kuno ra. Wexto kuno ra, axur ra gurmî yena, xwu rê vano, "Dewar ê, cayê xo de nêvindenê." Û zêde goş nêdano ci. Serê sibayî wexto şino axur, awneno her ca biyo vila, gayan kindirê milê xwu visnawo, ti vanê qey herb vecyawo. Lacek gayanê xwu beno cite, gayî bi ê halî nêşkenê cite bikerê.

Şan diyeno, lacek yeno keye, vano, "Ez emşo şorî axur, cayêk de xwu binimnî, ez bawnî eno çî yo, çira enê gayî ana kenê."

Lacek qederek vindeno, hendî xwu ra şino. La awneno gurmî gina gayan ro. Wexto awneno, yew cine biya siparê gayan, kona

CINA BINÊ GOLE

Arêkerdax: **Mesûd Aslan**
Mintiqa: **Licê, dewa Bamûsî**
Vatoxe: **Rabîa Aslan (70 serrîye)**

paştê înan ro û gayî xwu benê û anê. Lacek hedîka cayê xwu ra vecyeno, qulikê dêsî de yew goçînî esta, veceno û kono sîneyê cine wa. Cine suretê însanî gêna, bena însan. Lacek aye qefel-neno, beno diyar, vano, "Etya ra pey ti mi rê xizmet kena. To zaf xesare dawa mi ro." Cine vana "Temam."

Lacek her karê xo pê cine keno. Wexto aye ra tay biwazo zaf ana, zaf biwazo tay ana. Rocêk cine vana "Hendî bes o, min to rê zaf kar kerd." Vana "Tutê mi estê, mi bêrîyê înan kerda, mi berade ez şorî."

Zerrê lacekî pê soc-yena, vano "Temam, ez to bera dana." Goçînî sîneyê aye ra anceno we. Cine şina serê gole, namê gole zî "Golê Sana" wa. Seyin xwu bera dana binê gole, qîrî uca ra yena, şina verê tutanê xwu. La hevalê aye yenê vanê "Ena biya însan, boyê însanan te ra yena, ma aye bikşin!" Pêro ro ci yenê pêser, aye binê gole de fetesnenê.

LEGLEGE Û MERDIMO HERDÎŞSIPÎ

Arêkerdax: **Bîlal YAKIŞAN** | Vatoxe: **Medenî USAL**

Rojêk yew leglege ezman de firdana û geyrena. Xwu ra cêr ewnîyena war ra; her ca biyo zergun û tewir bi tewir vilê rindekî biyê a. Wazena şêro mîyanê a rindekîye de xwu rê bigeyro.

Ewnîyena yew ca de çend xortî estî. Xwu rê vana, eger ez şêrî nîzdîyê ê xortan, beno ke xortî heqaret mi bikerê.

Bineyna şina ewnîyena yew merdimo extîyaro herdîşsipî ho cite keno. Vana tamam, mi cayê xwu dî. Ez şêrî nîzdîyê inî merdimî, herdîşa inê merdim sipî ya, muheqeq merhemet tede esto, qarîşê mi nêbeno û mi talukeyan ra zî paweno. Welhasil, nîzdîyê merdimî herdîşsipî de xwu nana ro. Senî ke resena erd, merdimo herdîşsipî kerra erzeno dano linga leglege ro, linga aye şik-neno.

Leglege û merdimo herdîşsipî şinî mehkema. Hakim leglege ra pers keno, vano "Vaje, linga to senî şikîya?" Leglege vana "Hal mesela ina ya; ez ewnîyaya çend xortî yew ca de estî, mi va, ez şêrî nîzdîyê xortan, beno ke xortî heqaret mi kenî û ez nêşîya. Mi ino merdimo extîyaro herdîşsipî dî, mi va, ino merdim qarîşê mi nêbeno û mi talukeyan ra zî paweno. La ez senî ke resaya erd, inî merdimê herdîşsipî kerra eşte, da linga mi ro, linga mi şikite." Hakim qerar dano û vano "Ti zî linga êy bişikne, heyfê xwu bigêre." Leglege vana "Nê ez qebul nêkena." Hakim vano "Çi ra ti qebul nêkena, ma se bikerê?" Leglege vana "Herdîşa êy tira bikerê, wa zobîna kes pê herdîşa êya sipî nêxapîyo."

DEYÎRA MIHÊ WUSÊ XEYLA

Arêkerdax: **Mehmed Emen**

Fîtikê Mihê Wusê Xeyla yena, şino esker. Esker de beno suwarî. Yew deme ra pey, xebere yena, vanê, astor ra ginayo waro, şiyu rehmet.

Muxtarê dewe Emînê Dat Begî na xebere ano Seyar la çew qemîş nêbeno xebere bido keyeyê ey. Banê eyîn zî kiştê çirî de beno. Cî-nîyê dewe şinê awk, sitilanê xwu dekenê, awir danê hetê keyeyê eyîn û piçpiçiyenê. Dadîyê Mihê Wusê Xeyla Hewa Mihê Melayî nê hal û wezyetî ra şik kena, goş dana cînyan ser ke Zorê Safî cînyanê bînan ra vana "Dewe ra yew xort esker de şiyu rehmet, nameyê ey Mehmed o, nameyê babîyê ey Wusif o, banê eyîn zî ha verê çirî de yo. La mi rê çî, ez ne vana kam o ne zî qarîş bena." Hewê Mihê Melayî vengê aye eşnawena, gî-nena erd, xereqiyena.

Gama ke hîşyar bena, çaqanê xwu ku-wena, bermena û lajê xwu ser o deyire vana. Goreyê vatişan zerrîya Hewê Mihê Melayî hinde ke zaf veşena, şina serê Kerreyê Rezê Şimzaro, Homa ra cigrîyena û kerreyan ku-wena asmên a. Deyîre wina ya:

Leyro leyro, Mehmedê mi
Dayê qirbo, suwarê mi
Leyro serê taşterfî diyawo
Emîn Dat Begî resawo
Mi va "Emê m' çina wo, çî qewmîyawo?"
Korê, çimê to vejîyawo
Koyê Ardiwon nêrijyawo
Orisî weta hucûm dawo
Leyro leyro, Mehmedê mi
Dayê qirbo, suwarê mi

Leyro vewr varaya, zimiston o
Vewr varaya pelikê darono
Bidê mi pûnc û çikalono
Kena pay, şina Ardiwono

Şina verê berê xestexono
Bena darîy nêweşono
Leyro leyro Mehmedê mi
Dayê qirbo suwarê mi

Leyro mi kalo kor o, gawo qol o
Bê ma şîrê Kerrê Rezê Şimzaron
Xwu berzê Warîyê Simziron
Homa ma rê qe se vono
Leyro leyro Mehmedê mi
Dayê qirbo suwarê mi

Leyro mi va Çarê Neqebî Mehmedê mi
Kerreyê Sindûrî Mehmedê mi
Dost bi dişmenî, Mehmedê mi
Leyro leyro Mehmedê mi
Dayê qirbo suwarê mi

Mi ne Seyar a, serey ser o
Astorê Mihê mi veşter o
Nêweno vaş û simero
Werê yê şit û şeker o
Leyro leyro Mehmedê mi
Daye qirbo suwarê mi

Ser Seyari weylo lon o
Bin Seyari weylo lon o
Mihê mi zomay Şikrî Nebon o
Qîmetê Mihê mi nêzono
Leyro leyro Mehmedê mi
Daye qirbo suwarê mi

Mi va qijî bêrê şêrê verê Gumî yo
Xeber bidi **Kek Elî** yo
Ne Hêni qezayê ma nîyo
Wa bêro şêro Darey Hênîyo
Lîsta bido şube reysîyo
Yew têt kaş biko alayîyo
Mihê m' merdo nê gonî yo
Leyro leyro Mehmedê mi
Daye qirbo suwarê mi

Kek Elî: Datê Mihê Wusê Xeyla yo

DÊRSIM

Hesen Alkiş

Gama ke ti yenê mi vîr
Zerrîya mi veşena
Kam zaneno
To çend kokbirnayîşî dîyê
Çend vengî fetisîyayî hardê to ser o
Çend qîrayîşî hona kî hewa de zimenê
Çend çutê çiman akerde mendî asmênê to de
Çend gulî kokê xo ra ameyî qerifnayene
Çend vilikî vileçewt mendî binê sîya zinaran de
Çend cinîyî destî pistin de girêdaye bîyî lal
Xeyalê çend çenek û xortan
Zereyê Çemê Munzurî de bî vîndî
Çend eşkeftan de adirî goştê canê ma helêna
Çend pişkî werteyê dûyî de bînefes mendî
Çend dewî tip û tal û wêran
Çend koyî bêkes û sêwî...
Çend serrî û mewsimê to tarîtiye de vêrdî ra
Çend duayî bêcewab
Çend zewtî bêaxir
Çend sondî bêwext
Çemê gonîye de kewtî tîmîyan
Raywanîya çend qefleyan
Dîyarê zinarêk de
Serê tumêk de
Korta bîrrêk de bi bêbextîye resayî peynî
Çend meyitî bêkefen
Binê tîjîya şermokine de
Bîyî werdê teyr û turî
Vergê harî
Çend surgunî
Çimê xo raya to de padîyayî
Çend domanî hona kî bêname û vîndî yê
Hetanî çî wext zereyê bêvengîye de
Ti şin de bê, sîya girêbidê
Dîyarê sêmî, dîyarê Koyê Munzurî
Çend wisarî to hesirî varnayî laserkî
Çend dirbetan ra hona kî gonî şona
Dêrsim!
Ez wazena ti bizanê
Bizane ke ti ameyê mi vîr
Wa na kula zerrîya mi çikole bigêro

KILAMA HERBÊ WURISÎ

Vatox: **Wusên**

Arêkerdox: **Dr. Daîmî Cengiz**

Şonê şewtimalê sûka Xarpêtî
Sixletê ma bêgiris o
Al-sata kerde, amûne xan
Cêvê mi de hora zû quris o

Zafitû je haydûtû derdest kerdûne
Mi va "Lawo çiva yo, çik o, no çi îs o?"
Va ke "Hes! Veng meke, kunya ho vase."
Mi va "Ez bêkunya û bênefis o
Va ke "Ti ke kunya ho nêvana
Soxinê to soxinê hermenî yo, ya kî hepis o
Mi va "Namê mi persena
Dêsim de mi ra vanê Saîr Wuso."
Va ke "De yerî! Emrê pasa yo
Seferberlixî ya, hervê wurişî yo."
Mi va "Lawo, qalê hervî mekere
Herv zulim o, ulimode pîs o."

Destê mi girêdayî, berdûne sûve
Sûve de sewqiyat o, celv û sulis o
Mi va "Xevera çê ma çin a
Ahwalê mi kamî ra bimiso?"
Va ke "Ahwal emrê pasa yo
Ewro Xarpêt de derdest kerdê
Sewqiyatê Dêsim hîris o."
Mi va "Haq de saray û seltetenê pasayî birizno
Sarayıye de ox-ox o, çêf û ref o, reqis o
Birayê mi berdo hervê Yemenî nêamo
Çê ma de çond serrî yo ax û wax o, şîn û şivan
û bervis o

Dewleta Alî Osmanî cepe ser o cepe kena ra
Ge serq o, ge xerv o, no çi qeyd o, no çi îs o?
Welate ecnevîyû de hors û çakuçê ma nêşikîyo
Çira mireme? Ulimo bîlasewet ulimode pîs o
Welatê ma de nê kar û gure wo
Nê axsat a, nê wendis o
Cênc û cayilûnê ke danê arê, erzenê verê top
û mitrojî
Pasawû rê sifre û sogis o..."
Va ke "Lawo hes! Ti çixa bêdîn û bêyîman a
Awo ke herv de mireno, seyîdê dîn û îslamî yo
Gere cenet de wertê gul û nûrî de roniso."
Mi va "Çêvêsaye, yîsû çutir eve cenet û seyîdû
Cênc û ruwalû bixapno bero herv de bikiso
Pasawo ke veyvikû keno vîyayî, domonû keno
seyî
Je pencî derdode bêderman paniso

Berdû şewtimalê Erzuromî
Serd û pukê gaz û gêrisû.
Peyê ma kemer û ris o
Verê ma cemed ra meterîs o
Je miloçikû pey da peyî oncîno
Nêqedîno, eskerê tavya wurişî yo
Welatê xerîvîye de nê post o, nê xet a
Nê xever a, nê hewadîs o

Zimiston o, serd û puk o
Eskerî ser o nê kinc û kol o, nê giris o
Ondêrê hervî û hal û harîger a
Eskerî rê nê yîzn a, nê terhîs o
Awo ke qerarê hervî gureto
Pepugê usarî lozina dey ra niso!"

HERİŞ

Huseyîn Çakan

Gama ke bizî, mêşnayî yan
zî mangayî ziyenê, guwanê
înan de şitêko zerdiko hest
esto. Nê şitî ra vanê "mawe".
Eno mawe zaf rûnin û giran o.
Eke bizêkî yan verekî zêde ra
bi nê maweyî gocî bibê, yanî
zêde ra bilewîyê, gineno înan
ro, heta ke pê mirenê zî. Naye
ra, gama ke bizî û mêşnayî zî-
yenê, wayirî nêverdenê bizêk û
verekî bêkontrol gocî bibê.
Seba ke zaf nêlewîyê, nêmeyê
nê maweyî doşenê, pewcenê
kenê heriş.

Heriş bi di şeklî virazîyeno.
Şeklo yew, parzunî cenênê fekê
yew tencereyî ro, bi îtîna ma-
weyî danê parzûn ro. Dima
mîqdarê şitî gore bineyke awe
dekenê mîyan. Tencereyî nanê
adirî ser û girênenê. Mawe de-
mêko kilmek de qesyeno, dima

beno qulat. Badê ke mîyanê
awa xwu de peyşa, êdî beno
heriş. Adirî ser ra nanê ro. Eke
biwazê, goreyê tamê fekê xwu,
bineyke sole zî kenê piro.

Şeklo bîn zî bi no qayde yo.
Mawe danê parzûn ro, dekenê
yew tencereyê qijekî. Qapaxê ci
bi hawayo ke awe ver ra nêşiro
zere wuşk qefilnenê. Dima awe
dekenê yewna tencereyê girdî û
tencereyê maweyî dekenê ze-
reyê êyê girdî. Gereka winî eyar
bikerê, gama ke awa tencereyê
girdî girêyena û bilqena nêkewo

zereyê tencereyê çicekî ke
mawe tede yo.

Tencereyê girdî nanê adirî
ser û girênenê heta ke mawe
zereyê tencereyî de peyşeno
beno sey penîrî. Eke bi sey pe-
nîrî êdî tamam o. Mawe zereyê
tencereyî de beno sey yew qa-
libê penîrî. Boya zaf weşe ci ra
yena. Pê kardî çile-çile birnenê
û bi afiyet wenê. Heriş ekserî
germin werîyeno la serdin zî
weş o. Merdim eşkeno dolaba
qêşayî de epey wext muhazeze
bikero.

ŞÎYAYIŞ

Canê DILO

Heme şîyayîşanê xo de helbet ez xo rê vînena zindarêk
Bi şîyayîya çîmanê xo ez lew nana keweyîye ra
Mi bi serê ingîştanê xo portreya to xêz kerda hard de
Û mi dindanê xo de boya anûxe nimita, waştîya delale

NAMEYÊ NEBATAN

Amadekar:
Ehmedê Dirihî

bizbende (Sîwan)
derzîlok (Gêl)
lingê leglegî (Dêrsim)
nequrê leglegî (Çolîg)

Kurmancî: dendikê hecîleg-
legê, derzîkê çûkê, derzîki-
nik, derzîya legê, derzîyê

leglegê, derzîya qazê,
nankê legê, nîkilê leglegî,
nîkulê leglegî

Soranî: nîkillegleg
Goranî: derzîloke

Latînî: *Erodium*
Tirkî: dön Baba

EYA XASÎ

Mihanî Licokic

Ti roşnê çira y' ey Xasî
Ti bi îlim biyê nasî
Selîmî b' zilmê nenasî
Macir kerdbî ti yê xasî

Ti mi ra ver bi zaf serrî
Bi o îlm û ê têwgerî
Dabî welat cerg û zerrî
Bi mewlûdê pêxemberî

Birêz Xasîyê Hezanî
Şar şî hewa şî ezmanî
Eyro cemat bi her canî
Sey pesî bê îlm û zanî

Namey "çep"î biyê peyda
Nefesê ma çikî Seyda
Ziwanê ma çem de verda
Ez bi derd û keder reyda

Pes û dewar zê ê wextî
Çep û çepgirê bêbextî
Biyê wayrê çek û rextî
Bi ma kenê zilm û zextî

Seyda ziwan beno vinî
Bêkes mendo tik û tenî
Tirkî vanê b' mezgo genî
Ma se bikerin ez benî?